

Nr 342

**av herr Wiklund i Stockholm m. fl.
om ökat bidrag till nykterhetsrörelsen.**

Alkoholproblemen har under en följd av år varit i starkt stigande. Ett tecken på detta är att den totala alkoholkonsumtionen, omräknad i liter hundra procent alkohol per invånare över femton år, under 1960-talet ökade med drygt 50 procent. Större delen av denna ökning svarar mellanölet för. En mindre del faller på en sedan länge jämnt ökande vinkonsumtion. Med hjälp av beskattningspolitiken har starkspritkonsumtionen i stort under samma period varit stagnerande.

Några allmängiltiga slutsatser kan dras av dessa förändringar. Det enskilda vinstintressets inflytande inom alkoholhanteringen har kraftigt expanderat under föregående decennium. Tidigare såldes det traditionella ölet, pilsnern, i den vanliga livsmedelshandeln. Efter mellanölets införande 1965 har den fria försäljningen av öl i det närmaste fördubblats. Samtidigt har bryggerinäringens andel i alkoholförsäljningen i landet kraftigt ökat under senare år och är nu uppe i cirka 40 procent av den totala alkoholförsäljningen i landet.

Livsmedelshandelns ökade försäljning och bryggerinäringens ökade andel av den totala alkoholförsäljningen i landet innebär tillsammans att de privata intressena i alkoholhanteringen fått ett avsevärt större inflytande. Därmed har marknadsföringsansträngningarna på det här området fått en mera aktiv och krasst ekonomisk inriktning. Dessa krafter har på några år kunnat påverka befolkningens attityder till alkohol i starkt positiv riktning. Detta har haft en konsumtionsstimulerande effekt.

Genom skickliga marknadsföringsmetoder har de privata intressena lyckats inringa nya konsumtionsgrupper, som tidigare haft ringa eller inga alkoholvanor. De största av dessa nya konsumtionsgrupper är kvinnorna och ungdomen. Dessutom tillkommer den grupp av män som tidigare förtärde sin alkohol uteslutande under veckosluten, men som nu utöver de gamla konsumtionsvanorna även dricker mellanöl till vardags. Genom dessa förändringar har alkoholproblemets angreppsyta mot befolkningen utökats och detta kommer efter hand att få svåra konsekvenser. Det betyder samtidigt att befolkningens nykterhetsvänliga hållning är i avtagande.

Genom det billiga och lättillgängliga berusningsmedlet mellanöl (ca 4,5 volymprocent alkohol) har alkoholvanorna numera fått fäste även i de yngre tonåringarnas generation samt årsklasserna närmast under. En

pilotundersökning gjord vid två Göteborgsskolor hösten 1971, visar att alkoholdebuten för dem som då var femton år i genomsnitt hade skett i elvaårsåldern, medan de som under hösten 1971 var i elvaårsåldern i regel hade alkoholdebuterat i åttaårsåldern. Det finns skäl att anta att tendensen till en fortsatt sänkning av debutåldern är generell för hela landet. Det betyder samtidigt att den information dagens ungdom kan få genom den obligatoriska skolan har mycket svårt att få en påtaglig attitydförändrande effekt, eftersom forskningen nu även visat att en människas attityd till alkohol och hennes alkoholbeteende inte enbart påverkas av kunskaper, utan i hög grad av den egna alkoholvanans intensitet och omfattning. I klassrumssituationen klarar knappast någon lärare av att påverka elevernas alkoholbeteende i gynnsam riktning.

Ytterligare har det belagts i en lång rad undersökningar att det i varje ny ungdomsgeneration är allt större andel som är alkoholkonsumenter. Redan i femton—sextonårsåldern är vanligtvis mer än 80 procent av ungdomarna alkoholbrukare. Det medför att det normala i denna ålderskategori är att konsumera alkohol. Gruppnormerna blir därför allt hårdare i dessa känsliga åldrar. Konformiteten är stark och de som helst vill avstå klarar inte pressen från kamraterna.

Att också antalet storkonsumenter av alkohol, företrädesvis öl, håller på att öka är en generell iakttagelse över hela landet. Pilotundersökningar i Solna och Östersund visar bl. a. att det rena berusningsintresset är påtagligt uthrett. Självfallet är denna berusningsmentalitet större bland den helt föreningslösa ungdomen och det är därför inte märkligt att de kommunala ungdomsgårdarna, som ju samlar upp en del av den föreningslösa ungdomen, har fått mycket stora svårigheter med mellanöls-påverkade ungdomar. När det gäller den mera hårda berusningstillväjningen bland ungdomen får den ofta olyckliga följder av vålds- och skadegörelsekaraktär. Försäkringsbolagen har vid ett flertal tillfällen aktualiserat denna problematik i samband med kraftiga höjningar av premier. Rikspolisstyrelsens statistik över brottsutvecklingen är en kraftig understrykning av samma sak.

Det finns emellertid frivilliga krafter som är beredda att på olika sätt kraftigt motarbeta det negativa i denna utveckling. I främsta rummet bland dessa kan man otvivelaktigt placera nykterhetsrörelsens olika organisationer och organ. Det gäller både den direkt opinionsskapande verksamheten och det attitydpåverkande och -förändrande arbetet i det vardagliga sammanhanget. Men det gäller också uppsikten över t. ex. bryggerinäringens agerande, påpekande om åldersgränsens efterlevnad o. d.

Nykterhetsrörelsen påtar sig genom dessa funktioner en viktig roll i en svår samhällsfråga. Man inskränker sig dock inte bara till alkoholfrågan. Under senare år har nykterhetsrörelsen intresserat sig även för narkotikafrågan och det problemkomplex som sammanhänger med den. Även i denna fråga är den förebyggande attitydskapande verksamheten av

största betydelse. Problemet har fått en så stora omfattning att man måste se med största allvar på de ytterligare spridningsrisker som föreligger.

I sin accentuering av ungdomsarbetet gör nykterhetsrörelsen en värdefull insats, eftersom unga människor ofta ser mera logiskt konsekvent och ärligt på tillvaron och dess problematik än vuxna och samtidigt är lättare att påverka i attityder och beteenden. Det är för övrigt både mera humant och mera effektivt att förebygga än att söka tillrättalägga ett redan manifesterat alkoholproblem. Samhället har emellertid inte verkat för att förebygga problemen, när man under senare år tillämpat en mycket liberal alkoholpolitik. Ur den synpunkten är det svårt att vara ung i dag.

Mot denna bakgrund är det närmast oförklarligt att statsanslaget till nykterhetsrörelsen under utbildningshuvudtiteln även i år föreslås till oförändrat belopp. Den ideella folkrörelse som nykterhetsrörelsen utgör har under de senaste åren arbetat under svåra ekonomiska villkor. Kostnaderna — både de automatiska och de av statsmakterna beslutade — har ökat snabbt. Det måste anses som utomordentligt väsentligt att inte de frivilligt arbetande krafterna försvagas i sitt opinionsbildande och attitydskapande arbete. I kampen mot alkohol- och narkotikaproblemen måste samhället stödja och underlätta för de krafter som frivilligt vill arbeta i förebyggande syfte på detta område. En sådan verksamhet ger dessutom samhället bättre möjligheter att skapa förståelse och respekt hos stora befolkningsgrupper för de åtgärder som samhället tvingas vidta för att begränsa problemen.

Med stöd av vad som sålunda anförts hemställer vi

att riksdagen måtte till reservationsanslaget *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisa 400 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit under denna anslagspost.

Stockholm den 19 januari 1972

DANIEL WIKLUND (fp)
i Stockholm

MARTIN HENMARK (fp)
TORSTEN BENGTON (c)
i Jönköping

NILS-ERIC GUSTAFSSON (c)
i Byske

SIGVARD RIMÅS (fp)
TORE NILSSON (m)
i Agnäs

ERIC NELANDER (fp)